

Hongan juurelta löy

Kansallismuseon aikakirjat kertovat Uhtuan Issakkalasta kotoisin olleen kulkukauppiiaan Mikko Haurisen vuonna 1893 löytäneen sattumalta Uhtualta Keski-Kuittijärven Kaglalahden rantatöyräältä maahan sortuneen hongan juurien alta koppeloä esittävän plastillisen linturiipuksen, jonka on arvioitu olevan "permalaista tekotapaa".

Löytäjä oli kuljettanut riipuksen Suomeen ja myynyt sen Nivalassa asuvalle entiselle uhtualaiselle kauppiaille V.Vaaralle. Tämän oli ollut tarkoitus näyttää esinettä jollekin asiantuntijalle, mutta ajanoloon se oli unohtunut pöytälaatikkoon.

Vaaran koulua käyvä poika Yrjö oli siten kerran näyttänyt esinettä toiselle nivalalaiselle koulupojalle Kustaa Vilkunalle. Myöhemmin arkeologiaa opiskeleva Vilkuna oli muistanut korun "kamalaiset piirteet" ja kääntynyt Vaaran puoleen toimittaakseen esineen Kansallismuseoon. Kauppias Vaaralla olikin koru tallella ja niin hän lahjoitti sen museolle vuonna 1927.

Historian hämärään on jäänyt tieto siitä, miten riipus oli hongan juuren alle joutunut. Keski-Kuittin etelärannalla sijaitsevan Kaglalahden (Kaklalahti, Kaulalahti) arvellaan kuitenkin olleen vanha asuinpaikka, missä vuodelta 1905 olevien merkin töjen mukaan oli vain yksi talo ja siinä eli kymmenen henkeä.

Hyvin suurella todennäköisyydellä Uhtuan vienosti helähtelevä lintu on omaperäisiä piirteitä sisältävä vienankarjalaisen taidevalajan käsistä lähtenyt koru.

Metso esikuvana

Uhtuan lintu - vienalaisuuden kaunis symboli esittää metsoa levitetyin siivin. Koroon on kiinnitetty neljä pientä linnunräpyläriipusta ja kolme muunlaista koristeriipusta, jotka korua liikutellessa saavat aikaan helisevän äänen.

Linnun pään asento on jokseenkin luonnollinen, sen sijaan jalat on kuvattu riipuksen alapuolelle melko jäykästi eteenpäin taivutetuiksi. Tämä kuvaustapa, samoin kuin itse aihe on itäinen, ns. permalaisen kulttuurin piiriin kuuluva.

Sen sijaan linnun niskassa ja pyrstössä olevat kasvi aiheet ovat karjalaisia; myös pään asento samoin kuin linnun niskan ja kaulan käsittely ovat vieraita permalaiselle taiteelle.

Uhtuan pronssiriipuksessa on luultavasti pyritty kuvaamaan lentävää lintua mahdollisimman realistisesti. Korua on pidetty karjalaisella alueella, nimenomaan eränkävijäkulttuurin piirissä syntyneenä. Kysymyksessä on alue, jolta ei tunnetta nuoremman rautakauden kiinteitä muinaisjäännöksiä, mutta missä on epäilemättä kuitenkin asunut puolikiinteää pyyntikulttuuriväestöä, jonka kulttuurin olemuksesta ja tasosta voi saada viitteitä vain joidenkin hajalöytöjen perusteella.

Linnusta logoksi

Kun Uhtuan Seudun Perinneseurasta keväällä 1999 tehtiin virtaviivaisempi Uhtua-Seura ja sille tuli tarvetta esiintyä aikaisempaa enemmän julkisuudessa, tein johtokunnalle ehdotuksen logon aikaansaamisesta seuran tarpeisiin. Mielestäni itsestään selvä aihe tunnuksen pohjaksi oli Uhtuan lintu, jonka tarinan olin kuullut jo opiskeluaikoinani.

1950-luvun lopulla löytyi Pohjolan Voima Oy:n Iijoen alajuoksulla Pahkakoskella käynnissä olevalla voimalaitostyömaalla patorakennustöiden aikana kivikautinen asuinpaikka, jota tutkimaan Museovirasto lähetti arkeologi Aarni Erä-Eskon. Työmaan hallinnosta vastaavana jouduin tekemisiin hänen kanssaan. Nyt, vuonna 1999 tohtori Erä-Esko asui naapurinani Katajanokalla, jonne oli hiljattain muuttanut Suomenlinnasta. Hän auttoi minua päivittämään tietoni Uhtuan linnusta.

Hankin Museovirastolta luvan käyttää lintuaihetta seuran tunnuksena. Koska Kalevala-Koru valmisti ja möi Uhtuan linnun kopiokorua, kirjoitin varovaisuuden vuoksi myös Kalevala-Korulle ja pyysin siltäkin luvan. Toimitusjohtaja Marja Usvasalo antoi sen, toivotti onnea ja lähetti samalla pronssisen linnunkin, joka jossain myöhemmässä vaiheessa meni arpajaisvoittona hyväonnille seuran jäsenelle.

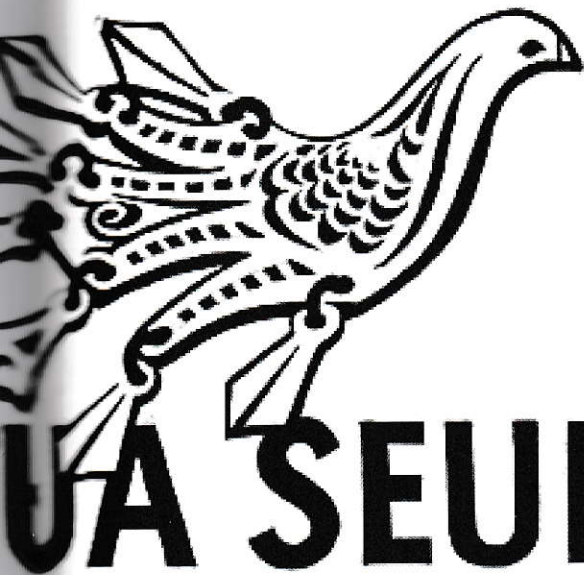
Kypsytelin logo-kysymystä ja kääntelin

käsissäni Kalevala-Korun valmistamaa lintua. Päädyin siihen tulokseen, että tämä aihe sopisi mainiosti seuran tunnukseksi, mutta ei sellaisenaan. Lintuhan on kädystä naisen rinnalla riippuva, voimakkaasti tyylitelty koppeloä esittävä koru, jonka katsoja näkee linnun selkäpuolelta.

Tästä katselukulmasta nähtynä paperille painettu kaksikulotteinen lintu latistuisi

tyi UHTUAN LINTU

tyisi samanaikaisesti mielikuva eteenpäin tapahtuvasta liikkeestä ja nousuun lähdössä olevasta linnusta. Linnun pään tuli mielestäni olla suunnattu oikealle.

Totesin kuitenkin, että historiallisesti arvokkaan aiheen uudelleenmuokkaamiseen tarvittaisiin kokenut taiteilija. Arvelin että tällaisen työn teettäminen korkean luokan ammattilaisella saattaisi seuran rahavarat huomioon ottaen tulla kovin kalliiksi.

Heraldikon taidonnäyte

Tiesin Aarni Erä-Eskon perehtyneen muun muassa historiallisten aseiden ornamenttiikkaan, olipa hän itsekkin piirtänyt tämän teeman aiheita, joihin kuuluvat muun muassa eläinkuviot. Syntyisiköhän uusi lintu hänen kädestään, suostuisiko hän?

Tiedustelin Aarnilta varovasti, kenet voisoin houkutella tekemään työn mahdollisimman asiantuntevasti, mutta kuitenkin kohtuullisella hinnalla. Suoralta kädeltä hän suositteli professori Erik Bruunia, jolle pyysi viemään terveisensä. Miehet olivat asuneet vuosikymmeniä naapuruksina Suomenlinnassa.

Professori Bruun tunnetaan eturivin graafikkona, heraldikkona, postimerkkien ja setelien piirtäjänä, julistetaiteilijana samoin kuin luontokappaleiden, myös lintujen kuvaajana graafisin keinoin. Hän on suunnitellut ja uudistanut myös tunnettujen yritysten logoja.

Kun me kaikki kolme miestä satuimme lisäksi olemaan helsinkiläisiä rotareita, rohkenin kirjoittaa seuran nimissä Bruunille. Hän vastasi olevansa hyvin kiinnostunut aiheesta. Sovittiin "asevelihinnasta", sain ensimmäiset luonnokset, joiden tiimoilta tapasimme, kävimme kirjeenvaihtoa ja kehitelimme luonnoksia muutamana kuukauden ajan yllä kuvaamieni ajatusten pohjalta, kunnes lopullinen versio oli putkahtanut esille.

Käsitykseni mukaan Erik Bruun pietteillä taiteilijan luovuutta käyttäen osasi muokata annetusta aiheesta hyvin käyttökelpoisen logon.

PAAVO AHAVA

18.2.2000
Erik Bruun

lähes mielenkiinnottomaksi taljamaiseksi kuvioksi. Pian tulinkin siihen tulokseen, että logossa lintu pitäisi olla kuvattuna profiilista. Sivusta nähty linnun kuva taa- sen sellaisenaan jäisi hahmoltaan aivan liian matalaksi ja sopisi vielä huonommin logoksi kuin päältä päin kuvattu lintu.

Siispä Uhtuan lintua piti muunnella, säilyttää perusaihe mahdollisimman alkupe-

Metsoriipus Uhtualta on alkuan peräisin 1050-1300-luvulta.

räisenä, mutta saada koppeloon "body", niin että se sivusta katsottuna näyttäisi massiivisemmalta. Profiilia tulisi myös ryhdistää hieman pystymmäksi. Näin syn-